

Nr 205.

Av herrar **Linder** och **Siljeström**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om eftergift av åtal mot vissa underåriga, m. m.*

Enligt 20 kap. 7 § i processlagberedningens förslag till rättegångsbalk (SOU 1938: 43—44) skulle allmänt åtal kunna av åklagaren eftergivnas bl. a. om å brottet icke kunde följa svårare straff än böter och det vore uppenbart, att den misstänktes lagföring ej var påkallad ur allmän synpunkt. Om tillräckliga skäl för eftergift ej längre förelåge, finge den återkallas. Närmare föreskrifter om eftergift av åtal skulle meddelas av Konungen. Om i lag eller författning särskild föreskrift meddelats om eftergift av åtal, skulle den vara gällande.

Beträffande innebörden av ifrågavarande stadgande anförde processlagberedningen bl. a. följande. Syftet med stadgandet vore att skapa möjlighet att eftergiva åtal vid ringare brott, särskilt vid smärre förseelser mot ordningsbestämmelser o. d. Då beträffande brott av nu antydda slag stundom förelåge omständigheter, som komme brottet att framstå såsom ursäktligt, kunde ett undantagslöst beivrande av varje sådant brott ej anses betingat av straffrättsskipningens ändamål. Åklagaren hade därför ansetts böra äga att eftergiva åtal, om det vore uppenbart att den misstänktes lagföring ej vore påkallad ur allmän synpunkt. Ofta kunde emellertid ett allmänt intresse kräva, att åtal anställdes med hänsyn såväl till brottets art och straffets syfte som till omständigheterna vid dess begående, t. ex. vid brott mot taxeringsförordningen eller då en person ånyo gjorde sig skyldig till samma förseelse eller om flera personer överträdde samma ordningsföreskrift. Att eftergift beslutats borde ej utgöra hinder mot att åtal för brottet sedermera anställdes. Beslutet borde kunna återkallas, om på grund av nya omständigheter tillräckliga skäl för eftergift ej längre funnes föreligga, t. ex. om den misstänkte gjorde sig skyldig till nytt brott. Eftergift av åtal skulle beslutas av den åklagare som hade att åtala brottet, d. v. s. i allmänhet av distriktsåklagare. Det borde för vinnande av nödig kontroll åligga sådan åklagare att till landsfogden göra anmälan rörande av honom meddelade beslut om eftergift; i tveksamma fall borde han underställa frågan landsfogdens prövning. Bestämmelser härom liksom ock övriga föreskrifter, som kunde erfordras i fråga om eftergift av åtal, borde meddelas i administrativ ordning. Vissa i instruktioner för polismyndigheterna i större städer meddelade föreskrifter om befohgenhet att eftergiva åtal borde upphävas.

Det av processlagberedningen föreslagna stadgandet blev i oförändrad form upptaget i proposition (nr 5) till 1942 års riksdag med förslag till rättegångsbalk. Första särskilda utskottet, som tillstyrkte förslaget i denna del,

yttrade i sitt utlåtande att inom utskottet viss tvekan yppats, huruvida det kunde vara lämpligt att i den omfattning, som förslaget innebure, möjliggöra åtalseftergift vid bötesbrott. Då utskottet likväl ansett sig kunna godtaga förslaget på denna punkt, hade utskottet utgått från att de närmare föreskrifter om eftergift av åtal, som skulle meddelas i administrativ ordning, komme att — efter ytterligare utredning i frågan — erhålla sådant innehåll, att erforderlig kontroll över institutets handhavande vunnas och missbruk undvekes. Riksdagen fattade beslut i enlighet med förslaget och 20 kap. 7 § i den nya rättegångsbalken, om vars ikraftträdande det ankommer på Kungl. Maj:t med riksdagen att förordna, erhöll den av processlagberedningen föreslagna lydelsen.

Behovet att införa möjlighet till eftergift av åtal vid bötesbrott har under de senaste åren — särskilt med hänsyn till den omfattande kriminaliseringen av kristidsförseelser — gjort sig alltmera kännbart. Då de ovan nämnda reglerna om åtalseftergift icke nödvändigt behöva vara anknutna till rättegångsbalkens regler i övrigt, kunna därför starka skäl anföras för att utbryta dessa stadganden till en särskild lag som träder i kraft vid tidigaste möjliga tidpunkt och får gälla till dess rättegångsbalken i dess helhet sättes i kraft; vid sistnämnda tidpunkt torde den särskilda lagen böra upphävas genom den lag om rättegångsbalkens ikraftträdande som då skall utfärdas. Samtidigt med ikraftträdandet av den nu föreslagna lagen om åtalseftergift torde de föreskrifter angående sådan eftergift, som enligt vad ovan sagts finnes meddelade i instruktionerna för polismyndigheter i vissa större städer, böra upphävas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga tillämpningsföreskrifter till lagen.

Enligt den nu föreliggande propositionen (nr 8) med förslag till lag om eftergift av åtal mot vissa underåriga må allmänt åtal, under vissa förutsättningar, eftergivnas, därest brottet begåtts av någon som därvid ej fyllt aderton år. De föreslagna stadgandena äro tillämpliga såväl när å brottet kunnat följa fängelse eller straffarbete som när det endast kunnat medföra böter. I sistnämnda hänseende skiljer sig propositionen från ett till grund för densamma liggande förslag till lag om eftergift av åtal mot minderåriga som strafflagberedningen avgivit den 30 maj 1942 (SOU 1942: 28), enligt vilket bötesbrotten skulle vara undantagna från den föreslagna lagens tillämplighetsområde. Till stöd för sitt ställningstagande i denna del hade strafflagberedningen bl. a. anført att spörsmålet om åtalseftergift vore av mindre vikt vid flertalet bötesbrott och därvid icke — såsom vid grova brott — gällde en avvägning mellan individual- och generalpreventiva önskemål utan snarare vore en fråga, om man borde låta processekonomiska och praktiska skäl utesluta åtal vid vissa ordningsförseelser. Med hänsyn härtill borde man enligt beredningens mening beträffande brott som endast kunde förskylla böter jämställa unga och vuxna lagöverträdare. Beredningen erinrade i detta sammanhang om den vid 1942 års riksdag framlagda propositionen med för-

slag till rättegångsbalk. Till stöd för den motsatta ståndpunkt som intages i propositionen har departementschefen anfört bl. a., att straffskalorna ingalunda äro så anordnade att man genom att utesluta bötesbrotten erhåller en lämplig indelning av brotten och att det finnes bötesbrott, t. ex. fylleri, av sådan art att åtal bör kunna eftergivnas om barnavårdsnämnden vidtagit åtgärd mot den skyldige.

Därest stadgandena i 20 kap. 7 § rättegångsbalken om åtalseftergift vid bötesbrott skola utbrytas till en särskild lag, bör det övervägas huruvida det kan anses rationellt att även lagen om eftergift av åtal mot vissa underåriga upptar regler om eftergift av åtal vid sådana brott. Till stöd för att låta även åtalseftergiften vid bötesbrott vara reglerad i den särskilda lagen angående underåriga kan anföras, att detta kan möjliggöra att åtal eftergives vid vissa förseelser som indicera vanart, såsom fylleri, vid vilka det ej bör ifrågakomma att eftergift sker utan att den skyldige blir föremål för någon annan åtgärd, t. ex. av barnavårdsnämnd; enligt de från rättegångsbalken hämtade reglerna skulle man i sådana fall ej kunna kombinera eftergiften med någon särskild fostringsåtgärd. Häremot kan anföras, att det stora flertalet bötesbrott även för de yngsta brottslingarna ha karaktären av rena polisförseelser, varvid frågan om eftergift bör bedömas efter samma grunder som för vuxna personer, och att de fåtaliga fall av mindre förseelser som indicera uppfostrande åtgärder automatiskt komma under barnavårdsnämndens behandling emedan det åligger polismyndighet att göra anmälan till nämnden. Vidare kan anföras att frågan om återkallande av åtalseftergift synes böra lösas efter olika regler vid bötesbrott och vid svårare brott; i sistnämnda fall, då åtalseftergiften innebär att den brottslige överlämnas till socialvården, bör eftergiften enligt den mening som hävdats av strafflagberedningen endast kunna återkallas i samband med den brottsliges lagföring för annat brott.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte

dels antaga en lag med samma innehåll som stadgandena i 20 kap. 7 § nya rättegångsbalken, i vad de avse eftergift av åtal för brott, varå icke kan följa svårare straff än böter, vilken lag torde få träda i kraft samtidigt med den i propositionen nr 8 föreslagna lagen om eftergift av åtal mot vissa underåriga,

dels ock i samband därmed vidtaga de jämkningar i sistnämnda lagförslag, som därav må kunna föranledas.

Stockholm den 22 januari 1944.

William Linder.

Gösta Siljeström.